

Adonis, Apol·lo (subst.): Home de gran bellesa, de gran perfecció corporal, allò que en diem ben plantat, com es veu que ho eren el jove efeb i el déu de les arts de l'Olimp. També hi ha l'adjectiu “apol·lini”, amb el mateix sentit. Lamento constatar que avui han caigut en desús, si no en l'oblit. Bé, l'altre dia vaig agafar un taxi i el xofer es deia Anderson Adonis. Valdria la pena rumiar-s'ho bé, això de posar segons quins noms als fills.

Afrodisíac (adj.): D'Afrodita, deessa grega de l'amor (Venus, si sou més dels romans). Acostuma a designar determinats comestibles que desfermarien la libido (ostres i marisc en general, per exemple), però això sembla tenir la mateixa base científica que l'astrologia. Passa igual amb els elixirs d'amor, amb una excepció notable que és just el primer precedent: El filtre embriagador de Tristany i Isolda la Blonda, d'una eficàcia tan instantània com indiscutible. Paga la pena però advertir els lectors despistats de dos inconvenients d'aquest sector. El primer és que és fàcil caure en mans de personatges (llegiu empreses) sense escrúpols, que s'aprofiten de la necessitat i la credulitat de la bona gent per col·locar mercaderia

*La Julieta, pobreta,
esperant l'amor(t) al balcó*

avariada, o simples placebos en el millor dels casos. Recordeu que a l'*Elisir d'amore* qui el ven és un xarlatà dit Dulcamara, que no debades té nom de planta remeiera però invasora. Segon: indefectiblement, l'ús d'aquestes pocions màgiques provoca tremendes confusions que acaben com el rosari de l'aurora¹. En el romanç de Tristany, la prenen pensant que era vi², però és que ja estaven enamorats i el filtre anava destinat a Isolda i el rei Marc, perquè havia de casar-s'hi sense estimar-lo. Pitjor encara és el cas dels més famosos amants de la història, els joves Romeu Montagú i Julieta Capulet (també enamorats sense ingesta prèvia de res): ella es va beure una droga per induir-li un coma i semblar morta, i en Romeu, que s'ho va ben creure, es va prendre directament un verí de debò. En despertar i veure el panorama, la Julieta es clavà al pit la daga d'en Romeu i així la catàstrofe esdevingué completa. És clar que la Julieta tenia 13 anys i en Romeu vora 16, fillets del meu cor.

L'elixir és alhora símbol d'amor i de mort³, perquè com bé diu el *Romanç de Tristany i Isolda* (en traducció d'en Carles Ribba), “els que en beuran plegats s'amaran amb tots els sentits i amb tot el pensament, en la vida i en mort”.

Apocalíptic (adj.): Qualificatiu format a partir del nom grec del Llibre de les Revelacions, l'Apocalipsi. Atès que l'obra atribuïda a Sant Joan Evangelista profetitza amb gran luxe de detalls la fi del món (i ho

¹ El cas de l'obra de Donizetti és excepcional, perquè es tracta d'una òpera còmica, que per definició acaba bé.

² Fixem-nos que l'*Elisir d'amore* inverteix la jugada d'una manera explícita: El pobre Nemorino es pensa que pren el “beuratge de la reina Isolda” quan, en realitat, es tracta de vi de Bordeus. Pel mateix preu, en Dulcamara podria haver posat al flascó un vinatxo qualsevol, però es veu que era un *gentleman* de principis.

³ Eros i Thànatos (Freud), “Amor constante más allá de la muerte” (Quevedo i aquell vers, aquell vers!: “polvo serán, más polvo enamorado”), o *Love and Death* (W. Allen, antològicament traduïda a l'espanyol com “La última noche de Boris Gruschenko”)... No acabariem mai, perquè aquest és EL tema, punyeteros.

fa en Base-7: set són les esglésies, els àngels, els segells, les visions, les cartes i les trompetes), aquest derivat s'empra habitualment per designar, hiperbòlicament, catàstrofes de dimensions colossals, o sigui bíbliques. Umberto Eco va titular *Apocalíptics i integrats* un cèlebre assaig sobre la influència en les societats occidentals de la que en deien cultura de masses, fonamentalment el còmic i la televisió. Ens fa tot l'efecte que per als apocalíptics dels 60, el món líquid dels *influencers* i *tiktokers* vindria a ser com l'endemà de l'Harmagedon⁴.

Aquil·les (subst.): Estranyament, el gran heroi aqueu de la *Il·líada* no ha donat nom a cap accés de còlera, però sí a una part del cos, concretament el gran tendó que reuneix tots els de la cama i s'insereix en l'os del taló. Com és sabut, prové del fet que l'únic punt vulnerable de l'heroi era aquesta part del cos⁵. Pot semblar-vos curiós que anatòmicament parlant, Aquil·les designi el tendó, i en canvi, en el sentit figurat –el de la flaca o vulnerabilitat–, parlem del taló. Però és que una cosa és la miologia i l'altra la mitologia.

Barrabassada (adj.): De Barrabàs⁶, el pres que Pilat va plantificar al costat de Jesús per fer triar la plebs a quin dels dos li salvaven la pell. Si el Barrabàs evangèlic era un assassí sediciós (“lo” pitjor de “lo” pitjor), resulta que el qualificatiu ha perdut categoria, perquè una barrabassada no passa de ser una acció insensata, un disbarat, un desfici.

Cirineu (subst.): Simó de Cirene (una ciutat del nord d'Àfrica) és el personatge a qui, segons els Evangelis, van obligar a portar la creu de Jesús camí del Gòlgota. Avui, un cirineu és aquell que ajuda algú altre en un treball feixuc. El poeta Fages de Climent, rei de l'epigrama, ho condensà magistralment:

*El matrimoni és una creu
I la “querida” el cirineu*

Cristo (subst.):

1. Sinònim de quedar fet un *eccehomo*. Una vegada, en Guardiola va dir de no sé quin jugador que havia sortit del partit tot nafrat: no recordo si es referia a l'Stòitxkov (Hristo) o al Messi(es), però què més dona si tot va a parar allà mateix?
2. (subst.): “Armar, muntar un *Cristo*”. Provocar un sacramental, un merder, desori o sidral monumental. En un sentit no tan distant, els catalans diem “treure el Sant Cristo gros” quan cal adoptar una mesura excepcional perquè el moment és greu.

⁴ Entrada més o menys “répet” de la de 2019.

⁵ El lloc per on el subjectava sa mare, la nimfa Tetis, quan el va submergir en la llacuna Estígia, les aigües de la qual conferien la immortalitat. Naturalment, és el punt just on Paris li va disparar i el va poder matar. Tot plegat és un clar antecedent de la clàssica dita del món del teatre: “Si en el primer acte algú clava un clau a la paret, en el tercer algú hi ha de penjar un quadre (o un fuet)”.

⁶ Quan jo era adolescent, hi havia una revista satírica-esportiva amb aquest nom. Ara la sàtira és tan difícil trobar com les revistes de paper.

David i Goliat: Goliat era un filisteu “incircumcís, de més de dos metres i mig d’alçada” (Samuel 17:4 i 36) que va desafiar les tropes israelites quaranta dies seguits, fins que David s’hi va enfrontar i el va matar d’un cop de roc amb la fona de pastor. És obvi que el gegant patia d’acromegàlia i per tant de greus problemes de visió, fet que va facilitar el moviment d’aproximació del futur Rei d’Israel, sense que això vagi en detriment del mèrit, ni, principalment, de la punteria de l’heroi. L’expressió “David contra Goliat” és d’ús comú per a situacions de clar desequilibri inicial i també quan s’acaben resolent amb el triomf del dèbil. A ningú no se li acudiria de fer-la servir per dir: “... i Goliat va esclafar David”. Seria d’un mal gust intolerable.

Bernini: *David en acció*

Miquel Àngel: *David en repòs (momentani)*

Erotisme (subst.), **eròtic** (adj.): D’Eros, el déu alat que dispara fletxes al cor que inflamen d’amor els que fereix. Actualment, ambdós termes sembla que es troben en un moment baix, qui sap si de retirada o per una simple qüestió pendular. El temps ho resoldrà, però mira que han arribat a emplenar prestatges de biblioteques, i sobretot, que en són, d’atractius.

Fariseu (adj.): Els fariseus eren una secta polític-religiosa que es vantaven de ser els més rigorosos complidors de la Torà i el Talmud, i coexistien mal que bé amb tota la resta de grupuscles que retrata la *Vida de Brian*: des dels saduceus —famosos per les seves trampes—, als macabeus i arameus, passant pels essenis o els zelotes. Per acabar de fer el ple, afegim-hi el personal vingut de comarques: samaritans, filisteus, o la colla dels galileus, com ara Jesús i companyia. No ens despistem, però: un fariseu és i serà un hipòcrita.

El Front Popular de Judea

Filisteu (adj.): Ja en temps de la Bíblia, els filisteus, habitants de la costa sud de Canaan (Gaza) personificaven els enemics acèrrims dels israelites. Samsó era un jueu assot de filisteus dotat d’una força descomunal, que va perdre mercès a una dona de nom Dalila, que li va tallar la melena⁷. Així va ser com els filisteus el van poder capturar, li van buidar els ulls i se’n van burlar fent-lo ballar davant de la multitud.

⁷ Observem doncs que la importància dels cabells com a talismà (estètic, sexual i al capdavant, de poder) no és cap invent de rockers ni futbolistes. I tota aquesta gent que avui, en lloc d’anar a Roma, Jerusalem o La Meca, van de peregrinació esperançada a Estambul a la recerca de la frondositat capil·lar perduda, potser no són tan ximplers com podria suggerir una aproximació precipitada al fenomen. És cert però que s’ha vist afavorit pels magres avenços tècnics de la indústria del ‘perruquí’ i el ‘bissonyé’, sempre tan inquietants. Ah! Deu ser que els catalans som tan aliens a aquestes misèries com els xinesos i els coreans, perquè ni una ni altra paraula figuren al DIEC.

Quan Samsó va recuperar per intercessió divina la virior perduda, va repenjar els braços en sengles columnes que aguantaven el temple on estaven i el va esfondrar al crit: “Que mori jo amb tots els filisteus!”. Aquí s’imposa un incís per comunicar-vos que posseeixo una mena d’imant natural per tenir *quefes* donats als lapsus verbals: doncs bé, fa anys en vaig tenir un que quan les coses anaven mal dades i se sentia exigit, solia dir: “Húndame yo con todos los *filibusteros!*”. La vida, certament, proporciona inesperats moments de felicitat.

Gomorrita (adj.): Em sap greu, però no hi ha hagut manera d’esbrinar en quines perversions indecents s’havien especialitzat els habitants de Gomorra. Sí que puc dir que segons reporta Roberto Saviano, autor d’una obra sobre la Camorra napolitana titulada justament *Gomorra*, es veu que els mafiosos de debò imiten els de les pel·lícules, des del vestuari fins a la forma de parlar. Uns invertits, per tant. Vegeu per a més informació (no gaire) l’entrada “Sodomia, sodomita”.

Hermètic (adj.): Hermes era el missatger dels déus olímpics, i ell mateix, déu dels viatgers, pastors, literats i poetes, dels invents i, en general, del comerç, de l’astúcia, dels lladres i dels mentiders. Déu n’hi do. D’Hermes ens han pervingut adjectius com “hermeneuta”, “hermafrodita” (Hermes + Afrodita), o aquest “hermètic”, que al·ludeix a quelcom impenetrable, des del punt de vista físic, com un tancament (o una Zona, si ets del Vallès Occidental), psicològic (tinc el privilegi de tenir a prop un parell de persones hermètiques com elles soles), o interpretatiu: En aquestes elucubracions sempre he procurat evitar dos riscs, l’hermetisme i la cursileria.

Natzarè (adj.): Natural de Natzaret, com és natural. Ara com ara, a banda de donar nom a un poble portuguès (Nazaré) on l’Atlàntic hi estampa unes onades de por, el terme ha quedat reclòs al submón de processons i germandats (que també fan por), i al sector efervescent del vodevil català:

<https://youtu.be/0ykHRD0yEZE?is=ATwPOHALHA2EqVld>

Nibelung (subst.): Els nibelungs són nans, són lletjos, són pèrfids i cobdiciosos, i viuen sota terra, al *Nibelheim*. Paradoxalment però, la paraula s’ha transposat a l’inrevés, i en certs ambients funciona amb tota naturalitat com a sinònim d’alemany, amb els atributs d’alt, ros i ben plantat (*vid.* “**apol·lini**”) que el clixé els adjudica. Després de documentar-me i reflexionar-hi llargament, puc afirmar que gran part de culpa la té la premsa esportiva, que fa dècades que persevera sense treva ni desmai a mantenir a ratlla el nivell cultural del populatxo, i que a qualsevol esportista alemany de motllo (p.e. Netzer, Schuster, Rummenigge, Nowitzki, etc.) me li plantifiquen “nibelung” per defecte. El que no he acabat d’escatir és si amb aquesta ridiculesa realment es pensen que demostren bagatge cultural o bé se’n foten de la virolla.

Olímpic (adj.): Res que us pogués dir jo, pobre de mi, us vindria de nou, vosaltres que –com que sou granadets– heu viscut en carn pròpia i trèmula la joia i la gatzara d’hostatjar uns Jocs a casa. L’Olimp –muntanya i déus–, Olímpia, les Olimpíades, el *Dream Team*... i, és clar, el Comitè Internacional Olímpic, un organisme espès que durant anys va encapçalar l’home insigne que va fer realitat la profecia d’en Francesc Pujols: “Arribarà un dia que els catalans, pel sol fet de ser catalans, anirem pel món i ho tindrem

tot pagat”. L’esperat dia va arribar, i nosaltres, pobres punyeteros, no ens en vàrem assabentar, però us ben asseguro que hi va haver un català a qui li ho pagaven ab-so-lu-ta-ment-tot. Llàstima que fos un de sol.

Pere (subst.): Que el cristianisme és la religió del perdó va quedar clar des del moment fundacional, amb el cas de Simó Pere. A veure, si a un paio que completa un desastre de nit com la seva el dijous Sant, que recordem que la comença quedant clapat a Getsemaní, que quan es desperta és per escapar l’orella a un criat del gran sacerdot com si fos Van Gogh,

<https://youtu.be/V-vE86LdfLo?si=NBgYlmaFaG4-2lqA>

i que la remata negant tres cops a Crist abans no va cantar el gall; si a un tipus així d’informal i atrabiliari, insisteixo, me’l promocionen a primer CEO de l’empresa i l’acaben fent Sant és que tot és possible, i riute’n tu dels USA com a terra d’oportunitats. Com és lògic, el nom d’un home de qualitats tan excepcionals ha perviscut pels segles dels segles, amén: Santpere, Sampere, Sempere, Sampietro, Saintpierre, Sampedro, San Petersburg, Sancti Petri, per no parlar dels famosos *sampietrini* romans. I, naturalment, Sant Pere Pescador de l’Alt Empordà.

<https://i.pinimg.com/originals/e1/1f/06/e11f06525776f46d1a232dfb23ebca83.gif>

Sant Pere de Figueras: What else?

Plaga (adj.): Ferida, però també flagell, càstig. Segons en Joan Coromines (DECat, vol. VI, pàg. 585), era “d’ús general a l’Edat Mitjana amb el valor amb què després s’ha usat el castellanisme *llaga*, ‘úlcer, nafra’, propagat pel llenguatge corrupte i acastellanat de predicadors i sagristans, parlant de les del Senyor”. Per tant, deriva de les deu⁸ plagues d’Egipte (Èxode 7-11). Per un curiós fenomen d’extensió d’aquest sentit de càstig, també s’aplica a la gent que no es pren res seriosament i sempre està de broma, fins i tot quan no toca: un “plaga” és, doncs, una calamitat de persona.

Salomònic (adj.): Derivat del rei Salomó, fill del David abans esmentat. L’episodi (Llibre dels Reis 3:16-28) és prou conegut, però potser no ho és tant el fet que les dues dones que es van presentar davant del rei eren dues prostitutes companyes de pis. Cal fer notar també, si volem ser curiosos, que l’actual sentit de l’adjectiu no remet a la decisió que va prendre Salomó en el famós judici –lliurar el nadó a sa mare–, sinó a l’astúcia que va fer servir per descobrir la veritable mare del nen: “Sabeu què? Partim-lo per la meitat, i totes contentes”. Quin un, en Salomó!

⁸ Que quedi clar, va: són deu, ni set, ni dotze

Sodomia (subst.), **sodomita** (adj. o subst.): Pràctica del coit anal, o com deien fa temps “contra natura”, i aquell qui l'exercita. Proust –manifest homosexual– va titular precisament “Sodoma i Gomorra” el 4rt volum de la *Recherche*, però resulta que en el llibre, Sodoma es refereix a les relacions entre dones, mentre que Gomorra a les establertes entre homes. Tot és molt complicat, francament (*Vid.* l'entrada “Gomorrita”).

Valquíria (subst.): De manera similar al cas dels nibelungs, en el submón esportiu carpetovetònic una valquíria és una esportista alemanya, i ja està. És cert que aquí la cosa no se'n va de tant, car les valquíries eren guerreres que muntaven a cavall, o sigui unes amazones, i l'analogia esport-lluita-guerra és tan omnipresent com suada. D'aquí la famosa cavalcada, que en realitat no és cavalcada i ni tan sols arriba a trista passejada bucòlica, perquè com és sabut a les òperes de Wagner no hi passa mai res (i quan dic mai és mai). Sort que F. F. Coppola va completar els manifestos dèficits wagnerians en una escena colpidora d'*Apocalypse now*.

<https://youtu.be/VE03Lqm3nbI?si=w9r7Q7bwpM8ciwB9>